

Warszawa, dnia 30 stycznia 2002 roku

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Prof. dr Andrzej ZOLL

RPO/392062/01/XI/AN

00-090 Warszawa Teł. contr. 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 827 64 53

Pani
Barbara Piwnik
Minister Sprawiedliwości

Szanowna Pani Minister,

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęło pismo Polskiego Centrum Mediacji Oddział w Żorach z prośbą o interwencję w sprawie pozbawienia kuratorów społecznych możliwości pełnienia funkcji mediatorów w sprawach prowadzonych na podstawie ustawy z 28 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich ze zm.. Jednym z głównych powoływanych w piśmie argumentów jest fakt, iż istnieją różnice w wykazie osób i instytucji uprawnionych do pełnienia funkcji mediatora w sprawach karnych i sprawach nieletnich.

Zakres wyłączeń z postępowania mediacyjnego osób i instytucji określają przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz. U. Nr. 56, poz 591) oraz aktualne jeszcze przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, z dnia 14 sierpnia 1998 r. w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia mediacji, zakresu i warunków udostępniania im akt sprawy oraz zasad i trybu sporządzania sprawozdania z przebiegu i wyników postępowania mediacyjnego (Dz. U. Nr 111, poz. 701). Oba rozporządzenia ograniczają dostęp do postępowania mediacyjnego osób współpracujących z sądem, jednakże ich krąg ustalają inaczej. Oczywiste jest, że różnice w wykazach osób uprawnionych/nieuprawnionych w

obu przypadkach mogą występować. Przyjęte zasady wyłączenia osób i instytucji z postępowania mediacyjnego mogą jednak nasuwać pewne wątpliwości.

W postępowaniu karnym mediatorem w danej sprawie nie może być kurator zawodowy z racji zatrudnienia w sądzie (§ 5 ust. 1 pkt.1); kurator społeczny - wówczas, gdy jest osobiście związany ze stroną lub pokrzywdzonym, ich obrońcą, pełnomocnikiem lub przedstawicielem ustawowym (co do którego zachodzą okoliczności określone w art. 40-42 Kpk - § 5 ust. 1 pkt 3). Natomiast przepis rozporządzenia w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich całkowicie wyłącza możliwość pełnienia funkcji mediatora zarówno przez kuratora zawodowego („inna osoba zatrudniona w sądzie” - § 6 ust. 1 pkt 1) jak i przez kuratora społecznego (§6 ust. 2).

Z kolei prezydencki projekt zmian Kodeksu postępowania karnego wymienia w art. 320 § 3 osoby, które nie mogą prowadzić mediacji („osoba, co do której w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności określone w art. 40 - 42, a także czynny zawodowo sędzia, prokurator, aplikant sądowy lub prokuratorski albo inna osoba zatrudniona w sądzie, prokuraturze lub innej instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw”).

Istotą instytucji mediacji jest pogodzenie interesów stron konfliktu, a także przysłużenie się wymiarowi sprawiedliwości, dlatego też mediatorem nie powinna być osoba zatrudniona w sądzie a także osoba lub instytucja w jakikolwiek sposób związana ze sprawcą/podejrzany i pokrzywdzonym.

Dla potrzeb postępowania w sprawach nieletnich przyjęto dalej idące ograniczenia; z prowadzenia mediacji wyłączone są osoby związane w jakikolwiek sposób z organami wymiaru sprawiedliwości (komornik, aplikant komorniczy i pracownik kancelarii komorniczej, pracownik placówki opiekuńczo-wychowawczej, zakładu poprawczego i schroniska dla nieletnich, pracownik instytucji lub członek organizacji zajmujących się świadczeniem pomocy dla ofiar przestępstw lub działalnością na ich rzecz). Przyjęcie takiej zasady wskazuje na zasadność wyłączenia kuratorów

społecznych z grupy mediatorów w sprawach nieletnich. Jednakże w samych przepisach rozporządzenia w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich istnieje wyjątek, gdyż pozostawiają one uprawnienia do przeprowadzania postępowania mediacyjnego przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne; ośrodki te zwolnione są nawet z obowiązku wpisu do wykazu instytucji uprawnionych do przeprowadzania postępowania mediacyjnego (§ 3 ust. 2).

Tymczasem zadania wykonywane przez rodzinne ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne i kuratorów (diagnozowanie nieletnich i ich środowiska rodzinnego, poradnictwo i opieka nad nieletnim) oraz zasady, jakich muszą przestrzegać (obiektywizm i bezstronność) są podobne. Argument ten, jak się wydaje, powinien zostać rozważony przy ocenie, czy wskazane jest rozszerzenie wyjątku od zasady niemediowania przez wszelkie osoby i instytucje związane z wymiarem sprawiedliwości na kuratorów (z wyjątkiem tych, którzy spełniają warunki określone w art. 40 - 42 Kpk), czy wręcz przeciwnie; istniejący wyjątek - możliwość prowadzenia mediacji przez rodzinne ośrodki rodzinno-konsultacyjne - zlikwidować. Zauważyć przy tym należy, że obowiązujący w sprawach nieletnich szeroki zakres wyłączeń (nie tylko osoby związane osobiście ze sprawą, ale w ogóle związane z wymiarem sprawiedliwości) powoduje, że wyłączona jest z prowadzenia mediacji grupa osób, której udział w tym postępowaniu mógłby być korzystny z racji posiadanych już doświadczeń..

Wobec powyższego będę zobowiązany Pani Minister za stanowisko w kwestii zasadności uwzględnienia kuratorów społecznych w wykazie osób i instytucji, które nie są uprawnione do prowadzenia postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich.

Z uwagi na oczywiste walory mediacji, w tym również dla wzrostu świadomości prawnej społeczeństwa, zwracam się z uprzejmą prośbą o informację o ilości spraw skierowanych na drogę postępowania mediacyjnego w sprawach karnych i nieletnich oraz, o ile to możliwe, o wstępną ocenę przeprowadzonych postępowań.

Z wyrazami szacunku
/-/ Prof. dr Andrzej Zoll